

การกลืน วัตถุแปลกปลอม ในเด็ก

พญ.อมรพรรณ แก่นสาร

ช่วงนี้เด็กหุ้ยคอยู่บ้านกับผู้ปกครองควรจะต้องเฝ้าระวังว่า อาจมีการเล่นเพลินเพลินกลืนวัตถุแปลกปลอมเข้าไป ช่วงอายุ ที่พบบ่อยคือ อายุ 6 เดือน ถึง 3 ปี โดยธรรมชาติของเด็กเล็ก มักจะชอบสำรวจสิ่งแวดล้อมรอบตัวอยู่แล้ว เด็กบางคนอาจจะ อมเล่นๆ ในปาก โดยไม่ตั้งใจกิน แต่วัตถุแปลกปลอมได้ผ่านจาก ปากลงไปสู่หลอดอาหารและกระเพาะอาหาร เด็กเล็กบางคน อาจจะตั้งใจกินเพราะเข้าใจว่าเป็นของกินได้ โดยเฉพาะวัตถุชิ้น กลมเล็ก เช่น แบตเตอรี่ชนิดเม็ดกระดุม เป็นต้น สิ่งแปลกปลอม ที่เด็กกลืนพบบ่อยมากที่สุด คือ เหรียญบาท

การกลืนวัตถุแปลกปลอมมีอันตรายอย่างไร

แม้ว่าวัตถุแปลกปลอมส่วนใหญ่สามารถผ่านทางเดินอาหารเองและออกมาทางอุจจาระเองได้โดยไม่มีภาวะแทรกซ้อน เช่น เหรียญบาท เป็นต้น แต่วัตถุแปลกปลอมขนาดใหญ่จะไม่สามารถผ่านออกมาได้เอง แพทย์จำเป็นต้องไปส่องกล้องทางเดินอาหารเพื่อนำวัตถุแปลกปลอม ออกมา ซึ่งมีประมาณร้อยละ 20 มิฉะนั้นจะเกิดการอุดตันทางเดินอาหาร หรือมีประมาณร้อยละ 1 ที่ต้องใช้วิธีการผ่าตัดช่องท้องเพื่อเอา วัตถุแปลกปลอมออกมา ที่อันตรายมากกว่านั้น วัตถุบางชนิดอาจจะก่อให้เกิดอันตรายอย่างรุนแรงต่อทางเดินอาหาร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง วัตถุแหลมคม เช่น เข็มหมุด เข็มกลัดที่ปลายเปิดออก เป็นต้น ทำให้เกิดแผลในหลอดอาหารหรือกระเพาะอาหาร เกิดการทะลุของหลอดอาหาร หรือกระเพาะอาหารหรือลำไส้ เป็นต้น วัตถุแปลกปลอมกลุ่มแบตเตอรี่มีอันตรายมากเช่นกัน เพราะสารเคมีในแบตเตอรี่สามารถทำอันตราย เยื่อบุทางเดินอาหารเช่นกัน จนก่อให้เกิดแผลและการทะลุได้ นอกจากนี้ การกินแม่เหล็กมากกว่า 1 อัน ทำให้เกิดการทะลุของทางเดินอาหาร จากการที่แม่เหล็กที่อยู่คนละตำแหน่งดูดติดกัน

อาการที่ควรสังเกต เมื่อลูกกลืนวัตถุ แปลกปลอม

ไอ สำลัก หายใจไม่สะดวก เจ็บคอ
น้ำลายไหลมาก น้ำลายมีเลือดปน
กลืนลำบาก ไม่ยอมกินอาหาร
ปวดท้อง อาเจียนหรือถ่ายมีเลือดปน
บางคนอาจไม่มีอาการก็ได้

การปฏิบัติตัวเบื้องต้น เมื่อลูกกลืนวัตถุแปลกปลอม

- ให้นั่งนิ่งดื่มน้ำอุ่นไว้ก่อน
- ไม่ควรล้วงคอหรือทำให้อาเจียนออกเพราะสิ่งแปลกปลอมอาจหลุดมาอุดเดินหายใจได้ซึ่งเป็นอันตรายจนถึงขั้นอาจเสียชีวิตได้
- รีบไปพบแพทย์ เพื่อถ่ายภาพรังสีบริเวณช่องอกและช่องท้องเพื่อดูตำแหน่งของสิ่งแปลกปลอม แม้ว่าเด็กจะไม่มีอาการก็ตาม
- นำตัวอย่างหรือรูปสิ่งของที่เด็กกลืนมาให้แพทย์ดู

การรักษา

การพิจารณาเอาสิ่งแปลกปลอมออก ขึ้นอยู่กับชนิดของวัตถุที่กลืน ตำแหน่งที่สิ่งแปลกปลอมติดอยู่ อายุของเด็ก ระยะเวลาที่กลืนสิ่งแปลกปลอม วัสดุบางชนิด เช่น พลาสติก ไม้ ก้างปลาเล็กๆ เป็นต้น จะไม่เห็นวัตถุจากภาพถ่ายทางรังสีอาจ ดังนั้น การให้ประวัติของผู้ปกครองที่เห็นเหตุการณ์ การเก็บตัวอย่าง หรือรูปวัตถุที่กลืนเข้าไปมาให้แพทย์ดู ตลอดจนอาการของเด็กมีความสำคัญอย่างมากที่จะช่วยให้แพทย์พิจารณาการรักษาได้อย่างถูกต้อง ปัจจุบัน การส่องกล้องทางเดินอาหาร เป็นวิธีการแรกที่แพทย์จะเลือกใช้ หากแพทย์พิจารณาว่ามีข้อบ่งชี้ในการนำวัตถุแปลกปลอมออก และทำโดยแพทย์ทางเดินอาหารเด็กที่ชำนาญการส่องกล้องทางเดินอาหารเด็ก

กรณีที่ต้องรับส่องกล้อง เพื่อเอาวัตถุออกโดยเร็วที่สุด

- แบตเตอรี่ชนิดเม็ดกระดุม หรือวัตถุแหลมคม ที่ติดค้างในหลอดอาหาร
- แบตเตอรี่ชนิดเม็ดกระดุม ในกระเพาะอาหารที่มีอาการอาเจียนหรือปวดท้อง
- เหรียญ อาหารอุดตัน ในหลอดอาหารที่ทำให้ผู้ป่วยมีอาการกลืนไม่ได้
- แม่เหล็ก ในหลอดอาหาร หรือกระเพาะอาหารที่มีอาการ
- วัตถุแหลมคม ในหลอดอาหารหรือกระเพาะอาหาร

กรณีที่ต้องรับส่องกล้องเอาออกภายใน 12-24 ชั่วโมง

กลุ่มนี้พอจะรอการส่องกล้องได้ถึงประมาณ 24 ชั่วโมง ได้แก่

- วัตถุแปลกปลอมทุกชนิดที่ค้างในหลอดอาหารนานเกิน 24 ชั่วโมง
- วัตถุแปลกปลอมในกระเพาะอาหารที่ทำให้ผู้ป่วยมีอาการ หรือกรณีไม่มีอาการใดๆ แต่แพทย์พิจารณาว่ามีความเสี่ยงเกิดอันตราย หากทิ้งไว้นาน เช่น แม่เหล็กหลายเม็ด แบตเตอรี่ชนิดเม็ดกระดุมที่มีขนาดใหญ่ > 2 เซนติเมตร เป็นต้น
- วัตถุแปลกปลอมในกระเพาะอาหารที่มีขนาดใหญ่ เช่น กว้าง > 2 ซม. ยาว > 4-5 ซม. ในทารกและเด็กเล็ก หรือ กว้าง > 2.5 ซม. ยาว > 6-10 ซม. ในเด็กโต เนื่องจากโอกาสที่วัตถุจะผ่านออกกระเพาะอาหารเป็นไปได้น้อย

กรณีที่ไม่จำเป็นต้องรับส่งกล้องเขาออก

โดยปกติหากเด็กไม่มีอาการใดๆ และแพทย์พิจารณาว่าสามารถจะรอให้วัตถุแปลกปลอมผ่านทางเดินอาหารโดยถ่ายอุจจาระออกมาเอง แพทย์จะแนะนำให้สังเกตอาการที่บ้าน ผู้ปกครองควรตรวจดูอุจจาระทุกครั้ง ที่เด็กถ่ายจนกว่าจะพบสิ่งแปลกปลอมหลุดออกมา ถ้าวัตถุแปลกปลอมไม่ออกมาภายใน 1 สัปดาห์ ควรไปพบแพทย์เพื่อถ่ายภาพรังสีบริเวณช่องท้องอีกครั้ง แต่ถ้าวัตถุนั้นยังคงติดอยู่ในกระเพาะนานมากกว่า 4 สัปดาห์ แนะนำให้ส่งกล้องทางเดินอาหารเขาออก ถ้าระหว่างรอสังเกตที่บ้าน เด็กมีอาการเปลี่ยนแปลง ควรไปพบแพทย์ทันที

การป้องกันไม่ให้เกิดกลืนสิ่งแปลกปลอม

เด็กเล็กมีโอกาสหยิบและกลืนสิ่งแปลกปลอมเข้าปากได้ง่ายโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ดังนั้นผู้ดูแลเด็กควรที่จะหลีกเลี่ยงโดยไม่ให้เด็กเล่นของเล่นที่มีขนาดเล็ก เก็บสิ่งของขนาดเล็กที่เด็กสามารถหยิบเข้าปากได้ให้พ้นมือเด็ก และไม่ปล่อยให้เด็กเล่นคนเดียว

เอกสารอ้างอิง

1. Ji Hyuk Lee. Foreign Body Ingestion in Children. Clin Endosc. 2018 Mar; 51(2): 129–36.
2. Kramer RE, Lerner DG, Lin T, et al. Management of ingested foreign bodies in children: a clinical report of the NASPGHAN endoscopy committee. J Pediatr Gastroenterol Nutr 2015;60:562-74.
3. Hussain SZ, Bousvaros A, Gilger M, et al. Management of ingested magnets in children. J Pediatr Gastroenterol Nutr 2012;55:239-42.